

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**
Кафедра філософії та міжнародної комунікації

ЗАТВЕРДЖЕНО
Економічний факультет
“19” червня 2025 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ФІЛОСОФІЯ»**

Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»

Спеціальність D2 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Освітня програма «Фінанси і кредит»

Факультет Економічний

Розробник: професор кафедри філософії, доктор філософських наук, професор,
Додонова В.І.

Київ – 2025 р.

Опис навчальної дисципліни «Філософія»

Філософія належить до циклу фундаментальних дисциплін, вивчення якої є важливим чинником духовного збагачення, інтелектуального розвитку, формування світоглядно-методологічної культури студентської молоді, усвідомлення ними свого місця і ролі в суспільстві; визначення ціннісних орієнтирів особистої та соціальної активності громадянина, розуміння проблеми людського буття і насамперед питань: хто є людина, як їй жити, на що орієнтуватися в нових умовах, як долати перешкоди на шляху до мети.

Вивчення дисципліни пов'язане зі знаннями інших гуманітарних дисциплін, особливо з політологією, соціологією, історією України, економічною теорією тощо. Знання дисципліни "Філософія" є методологічною основою вивчення не тільки гуманітарних та суспільно-політичних, а й природничих та технічних дисциплін.

Галузь знань, спеціальність		
Освітній ступінь	бакалавр	
Спеціальність	D2 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок	
Освітня програма	Фінанси і кредит	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	обов'язкова	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість змістових модулів	4	
Курсовий проект (робота) (за наявності)	-	
Форма контролю	екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм здобуття вищої освіти		
	Денна форма здобуття вищої освіти	Заочна форма здобуття вищої освіти
Курс (рік підготовки)	1	-
Семестр	2	-
Лекційні заняття	30 год.	- год.
Практичні, семінарські заняття	30 год.	- год.
Лабораторні заняття	- год.	- год.
Самостійна робота	60 год.	- год.
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми здобуття вищої освіти	4 год.	

1. Мета, компетентності та програмні результати навчальної дисципліни

Мета вивчення дисципліни:

засвоєння студентами досягнень світової філософської думки, вдосконалення відповідно до цього культури їх мислення, формування самосвідомості, світоглядних орієнтацій, опанування загально-методологічним компонентом пізнавальної діяльності.

Набуття компетентностей:

інтегральна компетентність (ІК): Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в ході професійної діяльності у галузі фінансів, банківської справи та страхування або у процесі навчання, що передбачає застосування окремих методів і положень фінансової науки та характеризується невизначеністю умов і необхідністю врахування комплексу вимог здійснення професійної та навчальної діяльності.

загальні компетентності (ЗК):

ЗК06. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні

ЗК09. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК14. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

програмні результати навчання (ПРН):

ПР18. Демонструвати базові навички креативного та критичного мислення у дослідженнях та професійному спілкуванні.

ПР19. Виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань.

ПР23. Визначати досягнення і ідентифікувати цінності суспільства на основі розуміння місця предметної області у загальній системі знань, використовувати різні види та форми рухової активності для ведення здорового способу життя.

2. Програма та структура навчальної дисципліни

	Кількість годин													
	Денна форма							Заочна форма						
	тиж ні	усь ого	у тому числі					усь ого	у тому числі					
			л	п	лаб	інд	ср		л	п	лаб	інд	ср	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
Змістовий модуль 1. Історія світової філософії														
Тема 1. Філософія, коло її проблем та роль у суспільстві.	1	8	2	2			4							

Тема 2. Філософія Давнього світу. Антична філософія.	2	8	2	2			4						
Тема 3. Філософія Середньовіччя та Відродження	3	8	2	2			4						
Тема 4. Філософія Нового часу та Просвітництва	4	8	2	2			4						
Тема 5. Німецька класична філософія	5	8	2	2			4						
Тема 6. Сучасні філософські течії.	6	8	2	2			4						
Тема 7. Філософська думка України.	7	8	2	2			4						
Разом за змістовим модулем 1	56		1	1			28						
		4	4										
Змістовий модуль 2. Онтологія. Гносеологія													
Тема 8. Філософське розуміння світу. Вчення про буття	8	8	2	2			4						
Тема 9. Проблема свідомості в філософії.	9	8	2	2			4						
Тема 10. Сутність і структура пізнавального процесу.	10	8	2	2			4						
Тема 11. Наукове пізнання та його види.	11	8	2	2			4						
Разом за змістовим модулем 2	32		8	8			16						
Змістовий модуль 3. Філософська антропологія. Соціальна філософія													
Тема 12. Суспільство як соціальна система.	12	8	2	2			4						
Тема 13. Філософія економіки.	13	8	2	2			4						
Тема 14. Проблема людини в філософії.	14	8	2	2			4						
Тема 15. Філософія культури і цивілізації.	15	8	2	2			4						8
Разом за змістовим модулем 3	32		8	8			16						

Усього годин	120	30	30			60						
---------------------	------------	-----------	-----------	--	--	-----------	--	--	--	--	--	--

3. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Філософія, коло її проблем і роль в суспільстві.	2
2	Філософія Давнього світу. Антична філософія.	2
3	Філософія Середньовіччя та Відродження	2
4	Філософія Нового часу та Просвітництва.	2
5	Німецька класична філософія	2
6	Сучасні філософські течії	2
7	Філософська думка України	2
8	Філософське розуміння світу. Вчення про буття.	2
9	Проблема свідомості в філософії	2
10	Сутність і структура пізнавального процесу.	2
11	Наукове пізнання та його види.	2
12	Суспільство як соціальна система.	2
13	Проблема людини в філософії	2
14	Філософія економіки.	2
15	Філософія культури і цивілізації.	2
	Всього	30

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Філософія, коло її проблем і роль в суспільстві.	2
2	Філософія Давнього світу. Антична філософія.	2
3	Філософія Середньовіччя та Відродження	2
4	Філософія Нового часу та Просвітництва.	2
5	Німецька класична філософія	2
6	Сучасні філософські течії	2
7	Філософська думка України	2
8	Філософське розуміння світу. Вчення про буття.	2
9	Проблема свідомості в філософії	2
10	Сутність і структура пізнавального процесу.	2
11	Наукове пізнання та його види.	2
12	Суспільство як соціальна система.	2
13	Проблема людини в філософії	2
14	Філософія економіки.	2
15	Філософія культури і цивілізації.	2
	Всього	30

5. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Світогляд, свідомість, мислення, людина.	2
2	Платон "Держава", "Тимей", "Бенкет". Аристотель "Політика", "Етика до Нікомаха"	2
3	Августин. "Сповідь".	2

4	Монтень М. "Проби". Макіавеллі Н. "Державець"	2
5	Емпіризм чи раціоналізм: що важливіше для здобуття істини	2
6	Психофізична проблема філософії	2
7	Свобода, рівність, братерство: утопія чи можлива реальність	2
8	Традиційна мораль проти природної моралі просвітителів: за і проти	2
9	Особливості раціонального мислення	2
10	Особливості абстрактного мислення	2
11	Сутність та походження релігії. Філософія релігії.	2
12	Філософія науки як методологія та метанаука.	2
13	Концептуалізм як обличчя сучасної філософії	2
14	Духовно-культурні зв'язки української філософії з західноєвропейською: історія та сучасність.	2
15	Концепції буття: матеріалізм-ідеалізм, об'єктивізм-суб'єктивізм, субстанціоналізм-несубстанціоналізм	2
16	Реляційна та субстанційна концепції простору і часу.	2
17	Свідомість як філософська проблема: історія та сучасність	2
18	Бертран Рассел. Людське пізнання. Його сфера та межі	2
19	М.К. Мамардашвілі. Як я розумію філософію	2
20	Проблема розуміння в сучасній філософії	2
21	Співвідношення наукового та ненаукового знання.	2
22	Об'єктивність істини в філософії і науці.	2
23	Пізнання як вид духовної діяльності і феномен культури.	2
24	Характеристика взаємозв'язку практичної і теоретичної діяльності.	2
25	Свобода творчості – основа формування демократичних відносин у суспільстві.	2
26	Соціальна філософія й основні підходи до розуміння суспільства	2
27	Зміна парадигм історичної свідомості в неklasичній філософії історії.	2
28	Індивідуальне та соціальне в людському бутті.	2
29	Люди́нотворча сутність культури.	2
30	Економічне та екологічне ставлення до природи. Екологічна совість.	2
	Всього	60

6. Методи та засоби діагностики результатів навчання.

- усне або письмове опитування;
- співбесіда;
- тестування;
- пірінгове оцінювання, самооцінювання.

7. Методи навчання

- Методи набуття нових знань, формування вмінь та навичок, закріплення, перевірки.
- Словесні – пояснення, лекція, бесіда, дискусія, полеміка.
- Практичні – навчальні вправи, практичні роботи, конференції, дискусії, диспути, проведення семінарських занять під керівництвом викладача, презентації.
- метод проблемного навчання;
- метод практико-орієнтованого навчання;
- кейс-метод;
- метод проєктного навчання;
- метод перевернутого класу, змішаного навчання;

- метод навчання через дослідження;
- метод навчальних дискусій та дебат;
- метод командної роботи, мозкового штурму
- метод гейміфікованого навчання.

8. Оцінювання результатів навчання. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти. Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 чинного «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України»

8.1. Розподіл балів за видами навчальної діяльності

Вид навчальної діяльності	Результати навчання	Оцінювання
Модуль 1. Історія світової філософії		
Лекція 1 Філософія, коло її проблем та роль у суспільстві	ПР18, 19. В тому числі Знати базові філософські поняття Вміти визначати власний світогляд Аналізувати етапи формування світогляду Знати світові історико-філософські традиції концепції від давнини до сучасності. Вміти виділяти характерні риси кожної з них. Аналізувати культурні впливи на особливості формування певного типу філософування. Знати особливості філософії Античності, Середньовіччя, Нового часу, Німецької класичної філософії. Аналізувати історичні тенденції 17-19 ст. Розрізняти методи наукового пізнання філософії доби Нового часу. Використовувати набуті знання для аналізу причин помилок у пізнанні.Знати особливості та школи неklasичної філософії.Аналізувати практичну значущість кожної із шкіл для розвитку філософії та науки. Розрізняти традиції сцієнтизму та антисцієнтизму. Знати етапи формування та представників української філософії. Аналізувати зв'язок між стилем філософствування та українськими культурними традиціями. Розуміти особливості української філософської думки. Розрізняти ідеї видатних українських філософів. Застосовувати набуті знання для з'ясування місця укр.філософії у світовій.	10-
Лекція 2 Філософія Давнього світу. Антична філософія		10-
Лекція 3 Філософія Середньовіччя та Відродження.		10
Лекція 4. Філософія Нового часу та Просвітництва		10
Лекція 5 Німецька класична філософія		10
Лекція 6 Сучасні філософські течії		10
Лекція 7 Філософська думка України		10
Модульна контрольна робота 1.		30
Всього за модулем 1		100
Модуль 2. Онтологія. Гносеологія		
Лекція8 Філософське розуміння світу. Вчення про буття	ПРН !8,!9,23. У тому числі знати основні поняття філософського вчення про буття. Аналізувати зв'язок онтології та науки. Розуміти зміст сучасних онтологічних проблем. Розрізняти проблеми буття світу та людини. Знати основні поняття з теми. Вміти формулювати проблеми людського існування. Аналізувати взаємозв'язок духовного та природного в людині. Розуміти значення т.зв. «вічних» філософських проблем. Розрізняти гуманістичні цінності. Застосовувати набуті знання в особистому житті. Аналізувати структуру психіки та свідомості людини. Розуміти логіку процесу формування людської свідомості. Розрізняти типи	20
Лекція 9 Проблема свідомості в філософії.		20
Лекція 10		20
Лекція11 Наукове пізнання та його види.		10

	свідомості. Застосовувати набуті знання в особистому житті. Використовувати філософський досвід для відповідальної професійної діяльності. Вміти визначати наукові та ненаукові методи пізнання. Аналізувати значення застосування методології для розвитку науки. Розуміти особливості сучасної наукової методології. Розрізняти загальнонаукові, філософські та специфічно наукові методи пізнання. Застосовувати набуті знання для зростання фахової майстерності.	
Модульна контрольна робота 2.		30
Всього за модулем 2		100
Модуль3 Філософська антропологія. Соціальна філософія		
Лекція 12 Суспільство як соціальна система	ПНР 23. У тому числі знати основні поняття з теми. Вміти формулювати проблеми суспільного буття. Аналізувати причини соціальних явищ. Розуміти логіку здійснення суспільно-історичних процесів. Розрізняти типи державної влади, моделі соціального устрою. Застосовувати набуті знання для власної соціалізації та підвищення соціальної успішності. Вміти формулювати проблеми філософії економіки. Знати історичні етапи розвитку філософії економіки. Аналізувати основні проблеми теми: проблему економічної раціональності, справедливого розподілу матеріальних благ, проблему взаємозв'язку економіки і екології. Вміти аналізувати антропологічні версії походження людини. Розуміти зміст понять індивід, особистість, індивідуальність. Розуміти природу людини, взаємозв'язок тілесного, соціального, духовного. Вміти осенсовувати власне життя. Вміти описати основні філософські концепції культури Розрізняти типи культур у світі. Вміти формулювати базові цивілізаційні цінності. Розуміти логіку становлення сучасної цивілізації. Розрізняти сучасні цивілізаційні принципи. Застосовувати знання сучасних цивілізаційних цінностей у власному житті.	20
Лекція13 Філософія економіки		10
Лекція 14 Проблема людини в філософії		10
Лекція 15		10
Самостійна робота 15		20
Модульна контрольна робота 3		30
Всього за модулем 3		100
Навчальна робота	$(100 + 100 + 100) / 3 * 0,7 \leq 70$	
Екзамен	$(10 + 10 + 10) \leq 30$	
	$(\text{Навчальна робота (70)} + \text{екзамен (30)}) \leq 100$	
Всього за курс		100

8.2. Шкала оцінювання знань здобувача вищої освіти

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка за національною системою (екзамени/заліки)
90-100	відмінно
74-89	добре

60-73	задовільно
0-59	незадовільно

8.3 Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перескладання	Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
Політика щодо академічної доброчесності	Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Курсові роботи, реферати повинні мати коректні текстові посилання на використану літературу
Політика щодо відвідування	Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально (в он-лайн формі за погодженням із деканом факультету)

9. Навчально-методичне забезпечення

1. Електронний навчальний курс навчальної дисципліни – <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=276>

2. **Філософія: Методичні рекомендації.** Для студентів спеціальності 072«Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок», ОП «Фінанси і кредит». Укладач: доктор філософських наук, професор Додонова В.І. К.: НУБіП України, 2024. 57 с.

10. Рекомендовані джерела інформації

1. Бертран Рассел Історія західної філософії Б. Рассел;(пер.з анг. Ю Лісняка, П. Таращука) Харків: Фоліо, 2023. 380 с.
2. Ворбертон Найджел Коротка історія філософії/ Н.Ворбертон; пер. з англ. Анна Марховська.Київ: Наш формат, 2023. 217с.
3. Воронкова В.Г. Філософія цифрової людини і цифрового суспільства: теорія і практика/ В.Г. Воронкова, В.О. Нікітенко; М-во освіти і науки України, Запор.нац. ун-т, Навч.-наук. інс-т ім Ю.М.Потебні. Львів, 2022. 459 с.
4. Данильян О.Г. Філософія: підручник/ О.Г. Данильян, О.П. Дзьобань; М-во освіти і науки України, нац. юр. ун-т ім Ярослава Мудрого. 2-е вид.,перер.і допов.,Харків: Право, 2018. 430 с.
5. Додонова В.І. Зміст і структура соціальних практик. *Гуманітарні студії: педагогіка, психологія, філософія*. 2024. Т. 15. № 1. С.84-94
6. Додонова В.І. Поняття щастя у філософії І.Канта та Г. Сковороди: компаративний аналіз. Збірка матеріалів науково-практичного семінару «IV Кантівські читання» (до 300-ої річниці від дня народження І. Канта). С. 4-6.
7. Додонова В. Філософія історії епохи постмодернізму. // Філософія історії. Енциклопедичний словник-довідник / за заг. ред. В.О.Огнев'юка; редкол.: В.О. Огнев'юк (голова), О.С. Александрова,Р.О. Додонов, Ю.В. Омельченко. К.: Київський університет іменіБ. Грінченка, 2023. С. 339-340.

8. Додонова В. Метанаратив // Філософія історії: навч. енцикл.словник-довідник для студентів закл. вищ. осв. / за заг. ред.В. О. Огнев'юка; редкол.: В. О. Огнев'юк (голова), О. С. Александрова, Р. О. Додонов, Ю. В. Омельченко. К.: Київ.ун-т ім. Б. Грінченка, 2023. С. 245-247.
9. Dodonova, Vira, Dodonov, Roman, Gorbenko, Katerina. Ethical Aspects of Artificial Intelligence Functioning in the XXI century // Studia Universitatis Babes-Bolyai – Philosophia. 2023. 68 (1). P. 161-173.
10. Жао Джін Даоська філософія та естетична думка/ Жао Джін; М-во освіти і науки України, нац.ун. «Львів. Політехніка». ,Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2023. 151с.
11. Інформаційне суспільство: соціально-філософські проблеми становлення: навч.посіб.для студ.всіх спец. [В.І. Штанько, О.О. Жидкова, О.В. Турута] М-во освіти і науки України, Хар.нац. ун-т радіоелектроніки- 2-е вид. доп.і перер. Харків: ХНУРЕ, 2021.72 с.
12. Куцик П.О. Нооекономіка: «філософія серця» у практиці життя: (до 300-ліття з дня народж. Г.Сковороди) Куцик П.О., Шевчик Б.М., Шевчук В.О., Львів: Видавництво львівського торговельно-екон. ун-ту 2023. 302с.
13. Людина і суспільство: філософські, психологічні і політологічні виміри: в 3 кн. Львів. нац. ун-т ім. І.Франка; за ред. В.П.Мельника, - 2-е вид допов. Львів: ЛНУ ім. І.Франка, 2023.364с.
14. Мержиєвська В. «Ізми» у світі ідеологій, філософій та релігій/ В.Мержиєвська, Київ: Портал, 2023.198с.
15. Синиця А.С. Вступ до філософії штучного інтелекту: підручник/ А.Синиця, Львів. нац. ун-т ім. І.Франка ,Львів ЛНУ ім. І.Франка, 2023. 290с.
16. Сіверс В.А. Філософія творчості: підручник/ В. Сівер: Київ: Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, 2023. 291с.
17. Туренко В.Є. Рання грецька філософія: рефлексії про політику і право/ В.Туренко, Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка, Київ: Дух і літера, 2023. 605с.
18. Філософія теоретичний курс: навч. посіб. для студентів закл. вищ .освіти/ Я.В.Шрамко та ін.; за наук. ред .Я.В.Шрамка, Криворіз. держ. пед. ун-т-Кривий Ріг: КДПУ,2021. 263 с.
19. Філософія успіху: навч.-метод. Посіб., Київ; Людмила, 2023. 147с.
20. Філософія. Навчально-методичний посібник для студентів НУБіП України стаціонарної форми навчання з усіх спеціальностей ОКР «Бакалавр». Савицька І.М. Культенко В.П., Супрун А.Г., Гейко С.М.К.: Вид. центр НУБіП України, 2014, 224 с.
21. Філософія: навч.посіб. Тімченко О.П., Козій І.В., Пігош М.А., Шевчук А.В, Львів: Видавництво Львівського торговельно-економічного університету, 2022. 255с.
22. Філософія: навч.посіб.: [для студентів ЗВО усіх спеціальностей]/ О.П. Проценко та ін.; М-во освіти і науки України, Національний аерокосмічний ун-т ім М.Є. Жуковського «Харків. авіац.ін-т», Харків, ХАІ, 2021. 119 с.

23. Філософія: навч-метод. посібник / Шукалович А.М., Львів. Нац. Ун-т ім. І. Франка, Львів.: ЛНУ ім І. Франка, 2022. 192 с.
24. Філософія: підручник [для студ, аспір, викладачів] Людмила Рижок, Львів. Нац. Ун-т ім. І. Франка, Вид.2-ге, переро; допов., Львів.: ЛНУ ім І. Франка, 2022. 648 с.
25. Філософія: терміни і поняття: Навчальний енциклопедичний словник / Під редакцією В.Л. Петрушенка. Львів: «Новий Світ-2000», 2020. 506 с.
26. Шевчук К.С. Панорама сучасної зарубіжної філософії: навч. метод. посіб./ К. С. Шевчук; Рівне: РДГУ, 2019. 242с.
27. Штанко В.І. Філософія: навч.посіб./В.І. Штанько, Г.М. Горячковська, Г.Г. Старикова. Харків ХНУРЕ, 2021. 292 с.

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека світової літератури. Оригінали та переклади. (укр.). URL: <http://www.ae-lib.org.ua>
2. Електронна бібліотека НУБіП України. URL: <https://nubip.edu.ua/node/17325>
3. Сайт Українського філософського фонду URL: <http://www.philosophy.ua>
4. Електронна бібліотека "psylib" (психологія, філософія, релігія, культурологія, методологія та ін.) URL: <http://www.psylib.kiev.ua>
5. Електронна бібліотека кафедри філософії та методології науки філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка URL: <http://www.philsci.univ.kiev.ua/UKR/index.html>